

Sygn. akt IV CSK 119/13

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 6 listopada 2013 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Dariusz Dończyk (przewodniczący)

SSN Marian Kocon

SSN Katarzyna Tyczka-Rote (sprawozdawca)

w sprawie z powództwa P. S.

przeciwko J. M.

o zapłatę,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej

w dniu 6 listopada 2013 r.,

skargi kasacyjnej pozwanego

od wyroku Sądu Apelacyjnego w [...]

z dnia 18 lipca 2012 r.,

oddala skargę kasacyjną i zasądza od pozwanego na rzecz powoda kwotę 3 600 (trzy tysiące sześćset) zł tytułem kosztów postępowania kasacyjnego.

UZASADNIENIE

Powód P. S. dochodził od pozwanego J. M. - prezesa jednoosobowego zarządu U. spółki z o.o. - zapłaty kwoty 263.628,71 zł z ustawowymi odsetkami: od kwoty 241 981,77 zł od dnia 15 lipca 2003 r. do dnia zapłaty, od kwoty 10 639,80 zł od dnia 30 września 2003 r. do dnia zapłaty, od kwoty 12 zł od dnia 3 grudnia 2003 r. do dnia zapłaty, od kwoty 4.995,14 zł od dnia 26 kwietnia 2008 r. do dnia zapłaty i od kwoty 6.000 zł od dnia 26 kwietnia 2008 r. do dnia zapłaty oraz z kosztami procesu, na podstawie art. 299 k.s.h., tytułem odszkodowania za zobowiązania zarządzanej przez niego spółki, których egzekucja od tej spółki okazała się bezskuteczna. Wyrokiem z dnia 28 grudnia 2011 r. Sąd Okręgowy uwzględnił roszczenia w znacznej części, zasądzając od pozwanego kwotę 241.981,77 zł z ustawowymi odsetkami od 15 lipca 2003 r. do 7 kwietnia 2011 r. oraz kwotę 21.646,94 zł z ustawowymi odsetkami od 11 kwietnia 2011 r. do dnia zapłaty, a ponadto koszty postępowania. W pozostałym zakresie powództwo zostało oddalone. Sąd Apelacyjny, rozpatrujący sprawę na skutek apelacji obu stron, wyrokiem z dnia 18 lipca 2012 r. zmienił orzeczenie Sądu Okręgowego w ten sposób, że zasądził od pozwanego na rzecz powoda dalsze odsetki ustawowe od kwoty 241.981,77 zł od dnia 11 kwietnia 2011 r. do dnia zapłaty i podwyższył sumę przyznanych powodowi kosztów procesu. Sąd odwoławczy oddalił apelację powoda w pozostałym zakresie, a apelację pozwanego w całości. Podstawą obydwu rozstrzygnięć były ustalenia, według których powód zawarł umowę o wykonanie usług reklamowych z M. S.A. Zabezpieczenie wierzytelności powoda z tej umowy stanowiły weksle wystawione przez M. S.A., poręczone przez U. 8 spółkę z o.o. W oparciu o nie powód uzyskał nakaz zapłaty z dnia 15 września 2003 r., zasądzający na jego rzecz od obu spółek solidarnie kwotę 241.981,77 zł z ustawowymi odsetkami od dnia 15 lipca 2003 r. do dnia zapłaty oraz kosztami procesu i wszczął egzekucję przeciwko spółce U. W jej toku był zastępowany przez adwokatów. Egzekucja kierowana była do różnych składników majątku spółki, powód podjął także nieudaną próbę ubezskutecznienia czynności zbycia nieruchomości przez

dłużnika. W 2007 r. powód wniósł o dokonanie sprzedaży udziałów dłużnika w spółkach F. i M. PL. Biegły, powołany do wyceny tych udziałów, nie był w stanie ich oszacować z uwagi na brak informacji o majątku spółki M. PL. Dnia 5 marca 2008 r. komornik podjął w formie pisemnej czynność wysłuchania wierzyciela przed zawieszeniem lub umorzeniem postępowania. W piśmie poinformował, że postępowanie zostanie umorzone, ponieważ wierzyciel nie wskazał mienia, z którego może być prowadzona egzekucja lub wskazane mienie nie przedstawia wartości handlowej, chyba że w terminie 7 dni od daty pisma otrzyma informację o majątku dłużnika. Do pisma dołączona została opinia biegłego stwierdzająca niemożność oznaczenia wartości udziałów dłużnika w M. PL. Pismo komornika zostało doręczone pełnomocnikowi wierzyciela, a potwierdzenie doręczenia komornik otrzymał 31 marca 2008 r. Postępowanie egzekucyjne zostało ostatecznie umorzone postanowieniem z dnia 11 kwietnia 2008 r. wobec stwierdzenia bezskuteczności egzekucji. Sąd I instancji uznał, że powód dowiedział się o bezskuteczności egzekucji po umorzeniu postępowania egzekucyjnego, wobec czego z niniejszym powództwem wywiedzionym z art. 299 k.s.h. wystąpił w dniu 8 kwietnia 2011 r. z zachowaniem 3-letniego terminu przewidzianego w art. 442¹ § 1 k.c. W rezultacie nie uwzględnił obrony pozwanego, który podniósł zarzut przedawnienia. Oceniał, że jakkolwiek wiedzę o szkodzie wierzyciel może powziąć już w momencie doręczenia mu pisma komornika o wysłuchaniu go przed umorzeniem egzekucji, co w rozpatrywanej sprawie nastąpiło przed 31 marca 2008 r., jednak w okolicznościach rozpatrywanej sprawy czynność ta nie zapoczątkowała biegu przedawnienia, ponieważ art. 442¹ § 1 k.c. wymaga uzyskania przez poszkodowanego wiedzy o niewątpliwej bezskuteczności egzekucji. Pismo komornika z 5 marca 2008 r. w powiązaniu z przebiegiem egzekucji, nie pozwalało powodowi, zdaniem Sądu, ustalić w sposób niebudzący wątpliwości, że egzekucja będzie bezskuteczna. Dopiero po otrzymaniu tego pisma pełnomocnik powoda mógł się zapoznać z opinią biegłego w sprawie wyceny udziałów dłużnika w M. PL, a stwierdzenie, czy istnieją możliwości zweryfikowania opinii bądź odszukania innego majątku dłużnika wymagało czasu. Ponadto istniał jeszcze inny wskazany przez powoda potencjalny majątek dłużnika (udziały w spółce F.), z którego egzekucja nie była dotąd prowadzona, mimo wniosku. Sąd

zwrócił też uwagę, że z chwilą doręczenia z pismem komornika nie zapoznał się powód, lecz jego pełnomocnik, co - analogicznie jak w wypadku skargi o wznowienie postępowania - nie pozwala przyjąć na podstawie art. 91 pkt 1 k.p.c., że wiedzę taką posiadał mocodawca ze skutkami dla jego praw materialnych w zakresie biegu terminu. Sąd pierwszej instancji przyjął ostatecznie, że powód dowiedział się o bezskuteczności egzekucji dopiero po 25 kwietnia 2008 r., to znaczy po otrzymaniu przez jego pełnomocnika odpisu postanowienia o umorzeniu egzekucji. Jednocześnie uznał, że powód udowodnił okoliczności uzasadniające odpowiedzialność odszkodowawczą pozwanego, jako członka zarządu spółki U. - wykazał bowiem istnienie zobowiązania tej spółki i bezskuteczność jego egzekucji. Za objętą odpowiedzialnością odszkodowawczą pozwanego poczytał sumę należności głównej i niewyegzekwowanych odsetek za okres zamykający się datą wniesienia pozwu, w którym utrwalona zostać musi całkowita wysokość roszczenia odszkodowawczego, oraz koszty procesu i postępowania egzekucyjnego przeciwko spółce U. z odsetkami od wezwania do zapłaty. Rozpoznający apelacje obu stron Sąd II instancji uwzględnił jedynie zgłoszony przez powoda zarzut naruszenia art. 299 § 1 k.s.h. oraz art. 359 § 1 i § 2 k.c. poprzez oddalenie powództwa w zakresie żądania zasądzenia odsetek ustawowych za opóźnienie i zasądził dodatkowo odsetki od kwoty 241.981,77 zł od dnia 11 kwietnia 2011 r.

W skardze kasacyjnej opartej na obydwu podstawach z art. 398³ § 1 k.p.c. pozwany zarzucił uchybienie art. 231 k.p.c. polegające na jego niezastosowaniu przy ustalaniu konsekwencji doręczenia pełnomocnikowi powoda pisma o wysłuchaniu go przed umorzeniem postępowania, naruszenie prawa materialnego łączył z niewłaściwym zastosowaniem art. 442¹ § 1 k.c. w zw. z art. 95 § 2 k.c. i art. 86 k.p.c. przez przyjęcie, że otrzymanie przez pełnomocnika powoda w postępowaniu egzekucyjnym pisma o wysłuchaniu go przed zawieszeniem lub umorzeniem postępowania nie skutkowało uzyskaniem przez powoda wiedzy o czynności egzekucyjnej z art. 827 k.p.c., a w konsekwencji o szkodzie, powodując rozpoczęcie biegu terminu przedawnienia z art. 442¹ § 1 k.c.

We wnioskach pozwany wniósł o uchylenie w całości zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Apelacyjnemu.

Powód w odpowiedzi na skargę kasacyjną wniósł o jej odrzucenie ewentualnie oddalenie i zasądzenie od pozwanego na rzecz powoda kosztów procesu według norm przepisanych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Wniosek o odrzucenie skargi kasacyjnej powód uzasadnił złamaniem przez skarżącego wynikającego z art. 398³ § 3 k.p.c. zakazu formułowania zarzutów kwestionujących ustalenia faktyczne i ocenę dowodów. Stanowisko powoda jest jednak uzasadnione jedynie w odniesieniu do zarzutu naruszenia art. 231 k.p.c., który wprowadza domniemanie faktyczne jako metodę ustalania przez sąd podstawy faktycznej rozpoznawanej sprawy. Domniemanie pozwala w drodze wniosku opartego na regułach wyznaczonych przez art. 233 § 1 k.p.c., przy uwzględnieniu zasad doświadczenia, na podstawie faktów udowodnionych ustalić inne fakty, niezbędne do rozstrzygnięcia sprawy. Artykuł 231 k.p.c. stanowi więc przepis dookreślający zakres swobody sądu przy dokonywaniu oceny materiału dowodowego i odtwarzaniu na jego podstawie faktów istotnych dla rozstrzygnięcia sprawy. Tym samym należy do tej grupy przepisów, których naruszenie w świetle art. 398³ § 3 k.p.c. nie może stanowić podstawy skargi kasacyjnej.

Natomiast zarzut zgłoszony w ramach podstawy naruszenia prawa materialnego, mimo że także nawiązuje do kwestii wiedzy powoda o powstaniu po jego stronie szkody spowodowanej brakiem możliwości wyegzekwowania wierzytelności od jej dłużnika - spółki U., odnosi się do sfery prawnej - subsumcji ustalonych faktów. Różnica polega na tym, że formułując zarzut naruszenia art. 231 k.p.c. pozwany domagał się ustalenia na podstawie zebranego materiału dowodowego faktu uzyskania przez powoda wiedzy o bezskuteczności egzekucji, natomiast zarzucając niewłaściwe zastosowanie art. 442¹ § 1 k.c. w zw. z art. 95 § 2 k.c. i art. 86 k.p.c. powód argumentuje, że wystąpiły prawne podstawy przypisania powodowi, który był w postępowaniu egzekucyjnym reprezentowany przez fachowego pełnomocnika, wiedzy o czynnościach podejmowanych w tym postępowaniu analogicznej z wiedzą jego pełnomocnika. Tak sformułowany zarzut nie jest wyłączony przez art. 398³ § 3 k.p.c.

Instytucja pełnomocnictwa procesowego została integralnie uregulowana w art. 86 i nast. k.p.c. Ocena konsekwencji udzielenia pełnomocnictwa procesowego w kształcie określonym w art. 91 k.p.c. nie wymaga więc odwoływania się do przepisów o pełnomocnictwie prawa materialnego, co wynika *a contrario* z treści art. 92 k.p.c. Istotą pełnomocnictwa procesowego jest bezpośrednie zastępstwo strony w wykonywaniu czynności procesowych, oparte na założeniu, że czynności procesowe pełnomocnika wywołują natychmiast skutek prawny dla mocodawcy. Jest to szczególnie widoczne w orzecznictwie dotyczącym oceny braku zawinienia w nieterminowym dokonaniu czynności procesowych przez stronę reprezentowaną przez pełnomocnika. Ugruntowany jest pogląd, że zawinienie pełnomocnika traktować należy jak zawinienie samej strony (por. np. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 13 marca 2000 r., IV CKN 841/00, nie publ., z dnia 23 lipca 2002 r., II CZ 72/02, nie publ. i z dnia 3 grudnia 2003 r., I CZ 139/03, nie publ., czy z dnia 30 maja 2007 r., II CSK 167/07, nie publ.).

Do czynności procesowych należą także doręczenia, uregulowane w dziale I tytułu VI k.p.c. (art. 131 i nast.), przy czym zasadą wynikająca z art. 133 § 3 k.p.c. jest doręczanie pism pełnomocnikowi strony, a nie samej stronie. Zasada ta ma odpowiednie zastosowanie w postępowaniu egzekucyjnym na podstawie art. 13 § 2 k.p.c. Doręczenie dokonane do rąk prawidłowo ustanowionego pełnomocnika jest prawnie określoną metodą doręczenia dla strony reprezentowanej przez niego ze skutkiem wynikającym z bezpośredniego charakteru zastępstwa.

Przyjąć więc należy, że pismo komornika z 5 marca 2008 r., doręczone pełnomocnikowi powoda przed 31 marca 2008 r., w tym samym terminie dotarło do powoda. Budowanie konstrukcji oddzielających skuteczność procesową doręczenia pełnomocnikowi od skutku w postaci rzeczywistego uzyskania przez reprezentowaną stronę informacji o treści doręczonej pełnomocnikowi przesyłki wprowadzałoby element dowolności i nieuzasadnionej sprzeczności wewnętrznej, skoro jednocześnie należałoby przyjąć, że strona wiedziała o podjętej czynności w postępowaniu egzekucyjnym i nie wiedziała o niej.

W rozpatrywanej sprawie problem daty doręczenia pisma z 5 marca 2008 r. nie ma jednak pierwszoplanowego znaczenia, ponieważ jego treść nie przesądzała,

jak słusznie przyjęły obydwie Sądy, że egzekucja okaże się bezskuteczna. Pismo komornika zawierało zawiadomienie o zamiarze umorzenia egzekucji, jednak wraz z nim doręczona została opinia biegłego, który wyjaśniał przyczyny dla których nie zdołał oszacować udziałów spółki M. PL. Komornik nie zajął w piśmie stanowiska co do możliwości prowadzenia egzekucji z udziałów dłużnika w spółce F., o co wnosił wcześniej powód, zatem nie była wykluczona możliwość podjęcia przez niego dalszych czynności egzekucyjnych. W tych okolicznościach z faktu otrzymania przez powoda pisma z 5 marca 2008 r. nie można wywieść wniosku o rozpoczęciu biegu trzyletniego terminu przedawnienia. Pewność, że egzekucja okazała się bezskuteczna uzasadniało dopiero umorzenie postępowania egzekucyjnego, którego powód nie zakwestionował. Ponieważ o umorzeniu postępowania powód (jego pełnomocnik) dowiedział się 25 kwietnia 2008 r., przyjęcie przez Sąd Apelacyjny, że powództwo zgłoszone 8 kwietnia 2011 r. nie przekroczyło 3-letniego terminu wyznaczonego w art. 442¹ § 1 k.c. nie stanowiło błędnego zastosowania tego przepisu. W konsekwencji skarga kasacyjna podlegała oddaleniu na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c.

Orzeczenie o kosztach postępowania kasacyjnego wynika z treści art. 398²¹ k.p.c. w zw. z art. 391 § 1 i art. 98 § 1 i 3 k.p.c., a ich wysokość - z postanowień § 2 ust. 1 i 2, § 6 pkt. 7 i § 13 ust. 4 pkt 2 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 28 września 2002 r. w sprawie opłat za czynności adwokackie oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów nieopłaconej pomocy prawnej udzielonej z urzędu (tekst. jedn.: Dz. U. z 2013 r., Nr 461).